

BAHRI ALIU

BAMIRËSIA (IHSÂNI) NË ISLAM

Bamirësinë në Kur'an fisnik dhe në hadithet e Pejgamberit a.s. përmendet me termin "*el-ihsân*" ndërsa shkencëtarët e akaidit (besimit) *ihsânin* e përkufizojnë me kuptime të shumta, aq sa atë e vendosin në derexhen më të lartë të imanit.

Hadithi i Pejgamberit a.s. që e transmeton Umer b. Hatabi r.a *ihsânin* e shpjegon kështu: "*Ihsâni (bamirësia) është të adhurosh All-llahun sikur ta shohësh Atë, sepse edhe nëse ti nuk e sheh Atë, Ai të sheh ty.*"¹

Nëse njeriu arrinë këtë derxhe ai i zbaton të gjitha rregullat (hukmet) siç mban veten larg gjynaheve sepse atë e vëzhgon All-llahu xh. sh. për gjynahet e mëdha dhe gjynahet e vogëla; e bën atë fshehurazi apo haptazi.²

Nëse besimtari arrinë këtë derexhe, kjo praktikisht do të thotë se ai i zbaton të gjitha dispozitat (hukmet), dhe veten e mban larg gjynaheve, sepse atë e vëzhgon All-llahu xh. sh. qoftë për gjynahet e nëdha, qoftë për ato të vogla, qoftë për ato që i bën fshehurazi, qoftë për ato që i bën haptazi.

Nëse besimtari arrin në këtë nivel të imanit, pra që ta adhurojë All-llahun xh. sh. sikur ta shohë Atë, ai është i vetëdijshëm dhe i

¹ E përmendin dy sahihet nën titullin e imanit.

² Sejjid Kutub, *Fi dhilal el-Kur'an*, "Darush-shuruk", Bjerut, botimi i dytë 1975/1395, f. 192.

bindur në plotni se All-llahu xh. sh. e sheh në të gjitha lëvizjet dhe punët që bën ai. Kjo thuhet qartë në shumë ajete kur'anore si:

*“All-llahu urdhëron drejtësi, bamirësi, ndihmë të afërme, e ndalon nga imoraliteti, nga e neveritura dhe dhuna. Ju këshillon ashtu që të merrni mësim.”*³, *“All-llahu është i kënaqur me muslimanët e parë, muhaxhirët dhe ensarët (ndihmëtarët e Pejgamberit) dhe të gjithë ata që i pasuan në të mira, por edhe ata janë të kënaqur me Te; All-llahu për ta ka përgatitur kopshte nëpër të cilat rrjedhin lumenj, ku ata do të jetojnë vazhdimisht dhe përgjithmonë. Kjo është fitore e madhe!”*⁴

Dhe në ajetin: *“S’ka dyshim se All-llahu është me ata që janë të devotshëm (që ruhen prej të këqijave) dhe me ata që janë bamirës.”*⁵

Poashtu edhe në ajetin tjetër: *“Nëse bëni mirësi, bëni për vete. E, nëse bëni keq, i bëni vetes.”*⁶

Nga hadithet në të cilët përmendet bamirësia (*ihsāni*) do të veçojmë hadithin e gjatë kur Xhibrili kishte vajtur te Pejgamberi s.a.v.s. dhe e kishte pyetur për *“imanin”, “islamin”, “ihsānin”* dhe *“për Ditën e Kiametit”*, dhe të cilin hadith e transmeton Ebu Hurejre r.a., ku thuhet: “Ndërsa një ditë Pejgamberi a.s. ishte në xhami me disa njerëz, erdhi një burrë me flok të zinj, i veshur me

³ Kur’an, En-Nahël. 90. Kryesia e Bashkësisë Islame për RS të Serbisë – Prishtinë, Kur’an-i përkthim me komentim. Përktheu dhe komentoi H. Sherif Ahmeti. Prishtinë 1988.

⁴ Kur’an, Et-Teube. 100. Kur’ani i madhërishtëm dhe kuptimet e tij në gjuhën shqipe. Mbështetur në përkthimin e prof. Hasan I. Nahi. Instituti Shqiptar i Mendimit dhe Qytetërimit Islam, Toranë 2010.

⁵ Kur’an, En-Nahël. 128.

⁶ Kur’an, El-Isra: 7).

rroba të bardha. Nuk kishte asnjë shenjë nëse vinte nga larg. U ul para Pejgamberit a.s. dhe e pyeti.

- *Më thuaj ç'është imani (besimi)?*

- *"Iman është të besosh në All-llahun, në melaqet e Tij, në qitapet e Tij, në pejgamberët e Tij, në Ditën e Ahiretit dhe se gjithçka që ndodh, ndodh sipas përcaktimeve të All-llahut", - iu përgjigj Pejgamberi a.s.*

- *E the të vërtetën!* – i tha pyetësi dhe vazhdoi.

- *Po ç'është Islami?*

- *"Islam është të adhurosh All-llahun dhe të mos i bësh Atij ortak, të falësh namazin, të japësh zeqatin, të agjërosh Ramazanin dhe të shkosh në haxh nëse ke mundësi."*

- *E the të vërtetën!* – i tha ai dhe vazhdoi ta pyeste:

- *Më thuaj çfarë është ihsāni (bamirësia)?*

- *"Ihsān (bamirësi) është të adhurosh All-llahun sikur e sheh Atë, sepse edhe nëse ti nuk e sheh Atë, Ai të sheh ty."* – iu përgjigj Pejgamberi a.s. tha:

Dhe, pasi e pyeti edhe për Ditën e Kiametit dhe mori përgjigjen nga Pejgamberi a.s., burri që pyeste u largua, kurse Pejgamberi a.s. tha:

- *"Kthejni në xhami atë burrin!"*

Shokët e Pejgamberit s.a.v.s. e kërkuan burrin që pyeste, por nuk e gjetën. E kur hynë në xhami, Pejgamberi a.s. iu drejtua Ymerit r.a.:

- *"O Umer! A e di se kush ishte ai?!"*

All-llahu dhe i Dërguari i Tij e dinë më s'miri. – u përgjigj Ymeri.

- “Ky ishte Xhibrili. Erdhi që t’jua mësojë fenë tuaj.” –tha Pejgamberi a.s.⁷

El-ihsānu (bamirësia) në kuptimin etimologjik.

El-ihsān (bamirësi) në kuptimin etimologjik është antonimi i fjalës “keq, bëri keq”. Ndërkaq dallimi në mes fjalës *ihsān* dhe *in’ām* (nimet)⁸ është se *ihsāni* nënkupton personin dhe të tjerët kurse *in’āmi* (nimeti) nënkupton vetëm tjetrin. Në këtë kuptim e përmend ajeti kur’anor: “**All-llahu urdhëron drejtësi, bamirësi,...**” Bamirësia që e përmend ajeti ka për qëllim bamirësinë që është më shumë se drejtësia. Me drejtësi kuptojmë atë që njeriu i jep tjetrit atë që i takon. Ndërkaq, nocioni *ihsān* (bamirësi) është kur njeriu jep më shumë nga ajo që i takon, kurse për veti merr më pak. Sipas kësaj kuptojmë se *ihsāni* (bamirësia) është të bësh dhe të japësh më shumë për shkak të drejtësisë. Përkufizimi i fjalës *ihsān* nga Pejgamberi a.s. ka kuptimin e *ihlāsit* (sinqeritetit), e që është shart nëse imani dhe islami do të jenë bashkë.

Kuptimi i ihsānit në kuptim terminologjik.

Ihsāni në kuptimin terminologjik nënkupton që besimtari të adhuroj ta All-llahun xh. sh. në jetën e kësaj dynjaje, me bindjen. All-llahu xh. sh. është gjithmonë i pranishëm, është mbikqyrës, Ai e she zemrën e besimtarit, e sheh kur bën ibadet në vetmi dhe në bashkësi, e di kur mediton, di kur flak gjynahet tll cilat ia dridhin zemrën nëse e bën gjynahun. Sipas këtij përkufizimi, del se *ihsāni*

⁷ *Fet’hul-bari sherh sahihul-Buhari*, Imam Haxher Askalani, v.I f. 114. Shtëpia botuese el-me’arif, Bejrut.

⁸ Nimet-i mirësi, ata çka lypset për të kalues një jetë të mire;shujtë, bereqet që të siguron gjallninë.

është sinonim i *ibadetit* (adhurimit), që nënkupton se ka domethënie më të gjërë dhe nuk përkufizohet në kuptimin tekstual të fjalës bamirësi.

Ebu Xhafer Tabariu thotë se *bamirësia* është ajo që besimtari e bënë jo nga detyrimet që i ka urdhëruar All-llahu xh. sh., por nga ibadetet nafile (vullnetare), përmes të cilave përpiqet që t'i afrohet All-llahut xh. sh. dhe të kërkojë razinë⁹ e Tij dhe në anën tjetër, përpiqet që të ikë nga ndëshkimet e Tij.¹⁰

Nocionin *ihsān* në Kur'an e hasim në shumë ajete në të cilat ka kuptime varësisht nga përmbajtja apo porosia e ajetit kur'anor. Por, meqë ato janë shumë, ne do të mjaftohemi me ato ajete që i kemi përmendur më sipër, ndërsa këtu do të shtonim se nëse njeriu dëshiron që të jetë bëmires në vepra dhe në sjellje, fillimisht duhet ta njohë All-llahun xh. sh. ashtu siç duhet, pastaj ta ndiejë se Ai e mbikqyrë pandrërprerë pavarësisht gjendjes dhe momentit. Besimtari duhet të dijë se All-llahu xh. sh. ka qasje në gjithçka, Ai di gjithçka, se Atij nuk mund ti ik asgjë në qiej e në Tokë se Ai di besimtarin që mëton të arijë Rahmetin, Kënaqësinë dhe Dashurinë e All-llahut duke bërë punën me devocion dhe përgjërë, sikur Ai e sheh dhe në anën tjetër, besimtari gjithmonë përpiqet që t'i flakë ndalesat dhe të mos bëjë gjynahe.

⁹ Tahir N. Dizdari, Fjalor i orientalizmave në gjuhën shqipe. Tiranë 2005.

¹⁰ *Xhamiul-bejan fi te'vilil-Kur'an*, *Tefsirut-tabarij*. Botimi i parë. Shtëpia botuese *Darul-hixhre lit-taba'a ven-neshr vet-teuzi'i*, v.8, f.665.

Kategoritë e *ihsānit*

Dijetarët islam *ihsānin* kryesisht e ndajnë në dy shkallë:

E parë – prezenca. njeriu të adhurojë Zotin e vet sikur ta shohë vërtetë Atë. Kështu e adhuron që t'i afrohet sa më afër, nga dashuria e madhe që të takojë Atë. Nga dashuria që ta besojë, ta respektojë dhe ta adhurojë. Kjo është derexhja më e lartë.

E dytë – mbikqyrja. njeriu të adhurojë All-llahun xh. sh. me besim të paluhatshtëm se Ai e sheh. Kështu ai e adhuron nga druajtja që ka, i përkushtuar dhe i nënshtruar ndaj Tij për sa kohë që mëton të fitoj Rahmetin dhe Faljen e Tij.

Dallimi në mes të bamirësisë dhe detyrave

Përmendëm më lartë se bamirësia në kuptimin terminologjik nënkupton punët që nuk janë të detyruara, por që i bën sipas dëshirës në mënyrë vullnetare që të përmbush zemrën me besim dhe njëkohësisht të falënderoj All-llahun xh. sh. për nimetet që i ka falur. Ndërkaq, detyrimet duhet të zbatohen në bazë të përkatësisë dhe detyrat që dalin nga burimet e Sheriatit.

Se bamirësia dallon nga detyrat e tjera e mbështesim, në këtë ajet kur'anor: *“E mos shoqëro me All-llahun ndonjë zot tjetër, e të bëhesh i qortuar i papërkrahur. Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë që të mos adhuronit tjetër pos Tij, që të silleni në mënyrë bamirëse ndaj prindërve.”*¹¹

All-llahu xh. sh. urdhëron që vetëm Ai të adhurohet askush tjetër. Muxhahidi thotë se ajeti prerazi përmend testamentin e All-llahut xh. sh që i ka zbritur njeriut.¹²

¹¹ Kur'an, El-Isra: 22, 23.

¹² Muhamed Ali es-Sabuni, *Safvetut-tesafir*..Darul-Kur'anil-kerim Bejrut. V.II, f. 157

Ajetet na mësojnë sjelljen, kulturën, obligimet vetanake dhe shoqërore, duke përfunduar me besimin në Një Zot. Fjala *kadā* (ka urdhëruar) – tregon urdhërin e paluhatsëm që të adhurohet vetëm All-llahu.¹³ Kështu, All-llahu xh. sh. vëndon gurin themeltar të shoqërisë njerëzore dhe individuale.

Në vazhdim ajeti prerazi e veçon bamirësinë ndaj prindërve, që nënkupton se *ihsāni* nuk është sikur *imani* dhe detyrimet tjera që dalin nga Sheriati. Kjo në kuptimin etimologjik, ndërkaq në kuptimin përmbajtësor, kuptohet se njeriu ka detyra ndaj prindërve, të cilat i përmendin ajetet kur'anore dhe Suneti i Pejgamberit a.s. Kjo do të thotë se ndaj prindërve kemi obligime dhe detyra të caktuara, por meqë kjo nuk është objekt yni. Megjithatë po përmendim porosinë e Lukmanit të urtë që ia dha birit të tij e që e ka përjetësuar ajeti kur'anor: *“Dhe, Ne, e kemi urdhëruar njeriun që t'i nderojë prindërit e vet. Nëna e ka bartur atë, duke duruar mundim pas mundimi, e ndarja e tij (nga gjiri) është brenda dy vitesh. (Dhe i kemi thënë njeriut): “Bëhu falenderues ndaj Meje dhe prindërve tu! Tek Unë do të ktheheni të gjithë”.*¹⁴ All-llahu xh. sh. urdhëron që të falenderojmë prindërit mirëpo, para kësaj përmend falenderimin ndaj Tij dhe thotë: *“Bëhu falenderues ndaj Meje dhe prindërve tu!”*

Ajeti jep isharetin se haku ndaj All-llahut është më i madh nga haku i prindërve, falenderimi ndaj Tij është i detyruar (vaxhib) dhe më e nevojshme sepse All-llahu xh. sh. është Zotëruesi i vërtetë, ka përparësinë ndaj robëve për nimetet që na ka falur.

¹³ Sejid Kutub, *Fi dhilalil-Kur'an*, v.IV. f. 2221. Darush-Shuruk, Bejрут.

¹⁴ Kur'an, Lukman. 14.

Kurse falenderimi ndaj prindërve është pjesë e falenderimit ndaj Zotit. All-llahu xh. sh. është sebeb i vërtetë për krijimin e tyre kurse prindërit janë sebeb i dukshëm. Atëherë sebepe i vërtetë duhet të ketë përparësinë ndaj sebepeve të dukshëm.¹⁵

Ibadeti dhe bamirësia janë virtyte dhe attribute engjëllore kurse të gjitha antonimat e këtyre janë attribute djallëzore. Ndaj, All-llahu xh. sh. fillimisht gjykon dhe përcakton që vetëm Atij t'i kushtohet ibadeti, e krahas kësaj, pranë Vetit përmend bamirësinë dhe resepktrin ndaj prindërve.

Problemet fetare e morale tek krijesat u paraqiten që në krijimin e tyre. Kështu na e shpjegojnë mësimet kur'anore. All-llahu xh. sh. parashtroi krijimin e njeriut para melaqeve dhe ju tha: *“Kur Zoti yt u tha melaqeve, “Unë po krijoj në tokë një zëvendës”! Ata thanë, “A do të vëshë në te atë që bënë çrregullime dhe që derdh gjaqet, e ne të madhërojmë Ty me lavdërimin Tënd dhe plotësisht të adhurojmë”! Ai tha, “Unë di atë që ju nuk dini”!*”¹⁶

Komentatorët e Kur'anit parashtrojnë pyetjen: Prej nga e dinin melaqet se njeriu do të ketë natyrë, pra natyrën e hairit dhe të sherrit? Sipas tyre përgjigjja është se Toka ka qenë e populluar para se të krijohet njeriu. Kundër djajve dhe xhindëve që bënë turbullirat në Tokë, All-llahu xh. sh. kishte dërguar një grup melaqesh që t'i luftonin ata. Sipas kësaj, nga vetë natyra e njeriut që All-llahu xh. sh. e krijoi në mes të dy energjive, të hairit dhe të

¹⁵ Muhamed Ali Es-Sabuni, *Revaiul-bejan fi tefsir ajatul ahkam*. V.II. Shtëpia botuese Mektebetul-gazali Damask.

¹⁶ Kur'an: El-Bekare: 30).

sherrit, i dha mundësinë që të zgjedh sipas dëshirës, melaqet kuptuan natyrën e “*krijesës së re*” – njeriut. Melaqet nuk kundërshtuan, por shprehën habinë e tyre, prandaj dhe kur All-llahu krijoi Ademin, i urdhëroi të gjitha krijesat që t’i përulen atij, melaqet sakaq iu përgjigjën kësaj, kurse Iblisi nuk iu bind urdhërit të All-llahut xh. sh. dhe tha: ***“Unë jam më i mirë se ai. Mua më ke krijuar prej zjarrit, kurse atë prej baltës”***.¹⁷

Kështu njeriu pranoi që të jetë bartës i *Amanetit* të All-llahut xh. sh. në Tokë. Ndaj, besimtar respektivisht burrë i mirë është ai që çon në vend zotimin që morri para All-llahut xh. sh. që do të bartë Misionin Hyjnor në Tokë.

Megjithkëtë, nëse njeriun e sundon energjia pozitive, e hairit , ai padyshim do të përmbush zotimin e tij para All-llahut, para prindërve, para familjes, para shoqërisë dhe para vetes. Ai që ka energjinë negative të sherrit – djallëzore do të krijoj sebepe, arsyetime që të mos i bindet e të mos e adhurojë All-llahun xh. sh., të mos jetë bimirës ndaj prindërve, familjes ,shoqërisë dhe vetes.

Përfundimisht bimirësia - *ihsāni* edhe pse në kuptimin etimologjik ndryshon nga *ibadeti* - adhurimi, në kuptim terminologjik nënkupton përmbushjen e zotimit ndaj *Amanaetit* që e kemi pranuar nga All-llahu xh. sh..

(Tema u botua në Takvim 1440-1441 Kalendar 2019 të Kryesisë së Bashkësisë Islame të Kosovës në dhjetor 2019 me ndërhyrje redaktoriale nga Redaksia).

¹⁷ Kur’an, Sad: 76.